

Nr 105.

Ankom till riksdagens kansli den 11 maj 1923 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts under tionde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till befrämjande i allmänhet av slöjderna jämte en i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

Uti den till riksdagen den 8 januari 1923 avlätna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1923—1924 har Kungl. Maj:t under tionde huvudtiteln med åberopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag (punkt 36) föreslagit riksdagen

att i riksstaten för budgetåret 1923—1924 upptaga

dels det i den ordinarie anslagstiteln »Befrämjande i allmänhet av slöjderna» ingående anslaget till manufakturernas befrämjande med 8,000 kronor,

dels ock de i samma anslagstitel ingående reservationsanslagen, nämligen

reservationsanslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena,

reservationsanslaget till reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri,

reservationsanslaget till reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien

och

reservationsanslaget till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, som icke ägna sig åt bergshanteringen,

utan angivna belopp.

Utredningen i ämnet återfinnes å sid. 147—149 i åberopade statsrådsprotokollet.

Å riksstaten för år 1922 var under den å ordinarie stat uppförda anslagstiteln »Befrämjande i allmänhet av slöjderna» upptaget ett belopp av 143,500 kronor, därav 13,500 kronor bestämt anslag och återstoden 130,000 kronor särskilda reservationsanslag till reseunderstöd.

Dessa reservationsanslag fördelade sig på följande sätt:

till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena 75,000 kronor,

till reseunderstöd åt idkare av hantverk eller annan mindre industri 25,000 kronor,

till reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien 20,000 kronor och

till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, som icke ägna sig åt bergshanteringen, 10,000 kronor.

I riksstaten för första halvåret 1923 äro ifrågavarande anslag uppförda utan angivna belopp.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehåft en inom andra kammaren av herr *J. Hedvall* m. fl. väckt motion (nr 91), vari hemställts

att riksdagen måtte i riksstaten för budgetåret 1923—1924 upptaga de under anslagstiteln »Befrämjande i allmänhet av slöjderna» ingående reservationsanslagen, nämligen:

reservationsanslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena med 20,000 kronor;

reservationsanslaget till reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri med 15,000 kronor;

samt reservationsanslaget till reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien med 10,000 kronor; eller tillhopa 45,000 kronor.

Till stöd för sitt förslag hava motionärerna anfört följande:

»Under en följd av år har riksdagen anvisat anslag till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena, idkare av hantverk och annan mindre industri (hantverkare) samt verkmästare och förmän inom industrien. Ifrågavarande anslag upptogos i 1922 års riksstat till respektive 75,000, 25,000 och 20,000 kronor eller sammanlagt 120,000 kronor. För tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisades icke några belopp för ifrågavarande ändamål.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 11 september 1922 har kommerskollegium hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att i riksstaten för budgetåret 1923—1924 upptaga reservationsanslagen till

reseunderstöd åt arbetare, hantverkare och verkmästare till respektive 10,000, 15,000 och 10,000 kronor eller sammanlagt 35,000 kronor.

Det är givetvis den tryckta statsfinansiella ställningen, som hindrat kommerskollegium från att — ehuru intet anslag anvisats för 1923 års första halvår — för budgetåret 1923—1924 begära så väsentligt lägre belopp än för 1922. Obetydligheten av de begärda anslagen framstår så mycket klarare, om man beaktar, att dessa anslag, jämte förefintliga besparingar, avsetts för fyllande utav behovet av reseunderstöd under hela 1923 och halva 1924.

Till stöd för sin framställning framhåller kollegium, att det för närmaste framtid vore av stor vikt för industriens och hantverkets utövare samt övriga därinom sysselsatta personer, att de i största möjliga utsträckning bereddes tillfälle att på ort och ställe studera de nya uppfinningar och arbetsmetoder samt organisatoriska anordningar, som i utlandet utnyttjats under och efter världskriget, särskilt för att nedbringa produktionskostnaderna. Vid bedömande av frågan borde även särskild hänsyn tagas, dels till den stora vikten för vår industri att under nu rådande skarpa tävlan mellan olika länders industriella produktion kunna följa med och hålla sig på höjden av den tekniska utvecklingen, dels till de ökade tillfällena, som rådande relativt minskade verksamhet inom den inhemska industrien beredde många inom densamma anställda att ägna tid åt studier i utbildningssyfte utom eller inom landet.

Beträffande studier inom landet — anför kollegium vidare — vore reseunderstöden, främst understöden åt hantverkare och verkmästare, av en mycket stor betydelse för hantverksinstitutets och andra institutioners särskilt under nuvarande tider synnerligen betydelsefulla kurser, vilkas hållande till stor del torde vara beroende av att deltagarna kunde beredas hjälp i form av reseunderstöd till bestridande av kostnaderna för deltagandet.

Trots de talande skäl kollegium anfört, har chefen för handelsdepartementet ej ansett sig kunna tillstyrka framställningen, på grund varav ifrågavarande anslag i årets statsverksproposition, 10 huvudtiteln, upptagits utan angivna belopp.

I slutet av 1922 inkom styrelsen för »Jubileumsutställningen i Göteborg 1923» till Kungl. Maj:t med framställning, att Kungl. Maj:t måtte *dels* föreslå 1923 års riksdag att såsom understöd för studieresor till utställningen anvisa en summa av 200,000 kronor, *dels ock* medgiva studieresande, som kunde bliva hugnade med understöd för besök på

utställningen, att färdas på s. k. truppbiljett vid resan från hemorten till utställningen och åter. Utställningsstyrelsen har påvisat, hurusom för enahanda ändamål beviljades statsunderstöd till 1897 års allmänna konst- och industriutställning i Stockholm med 56,000 kronor och till Baltiska utställningen i Malmö år 1914 med 90,000 kronor.

Det torde vara överflödigt att här närmare utveckla det betydande inflytande på arbetsskicklighetens höjande samt viljan hos industriens och hantverkets arbetare och utövare att söka åstadkomma bästa möjliga arbetsresultat, som ett studiebesök på landets hittills största utställning bör kunna utöva.

Utställningsstyrelsens framställning har remitterats till kommerskollegium, som i sin tur inhämtat yttranden från järnvägsstyrelsen och åtskilliga organisationer, bland dem landssekreteriatet. Järnvägsstyrelsen har förklarat sig ej kunna medgiva någon särskild lindring i befodringsavgifterna. Landssekreteriatet har för sin del förklarat sig anse det riktigt, att staten ställde tillräckliga medel till förfogande.

Av de skäl, som ovan anförts, vore det mycket beklagligt, om något anslag till ifrågavarande reseunderstöd ej kunde anvisas för budgetåret 1923—1924, helst som något dylikt anslag ej heller blivit anvisat för innevarande års första halvår. Många möjligheter till förkovran inom olika yrkesgrupper skulle därigenom gå förlorade. Mången arbetslös skulle genom ett reseunderstöd kunna beredas möjlighet att till eget och landets gagn använda den sysslolösa tiden.

Såsom av årets statsverksproposition framgår, finnas visserligen å anslagen i fråga vissa besparingar, men äro dessa givetvis alldeles otillräckliga för att ens nödtorftigt fylla de normala behoven under ett och ett halvt år, än mera under innevarande år till följd av de extraordinära studietillfällen, som årets jubileumsutställning i Göteborg kan bjuda.»

Såsom av statsrådsprotokollet framgår, har Kungl. Maj:t med hänsyn till den budgetära situationen i år liksom under fjolåret ansett sig böra avstå från framställande av anslagsäskanden till reseunderstöd, varom här är fråga.

*Utskottets
yttrande.*

I ovanberörda motion har motionärerna, under framhållande av att styrelsen för »Jubileumsutställningen i Göteborg 1923» i slutet av år 1922 till Kungl. Maj:t inkommit med framställning, att Kungl. Maj:t måtte föreslå innevarande års riksdag att såsom understöd för studieresor till utställningen anvisa en summa av 200,000 kronor, samt under erinran, hurusom för enahanda ändamål statsunderstöd beviljades till

1897 års allmänna konst- och industriutställning i Stockholm med 56,000 kronor och till Baltiska utställningen i Malmö år 1914 med 90,000 kronor, hemställt om upptagande av dels reservationsanslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena med 20,000 kronor, dels reservationsanslaget till reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri med 15,000 kronor, dels ock reservationsanslaget till reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien med 10,000 kronor.

Enligt vad utskottet inhämtat, har nyssberörda framställning från styrelsen för »Jubileumsutställningen i Göteborg 1923» remitterats till kommerskollegium för yttrande, men har dylikt av kollegium ännu icke avgivits.

Vid den prövning, utskottet ägnat ifrågavarande förslag, har utskottet under hand inhämtat, att kommerskollegium, som delat motionärernas uppfattning om den synnerliga önskvärdheten av, att ett stort antal ej blott arbetare utan även hantverkare och verkmästare bereddes tillfälle att besöka Göteborgsutställningen, med anledning av framställningar om reseunderstöd härtill ej blott från utställningens styrelse utan även från Sveriges allmänna verkmästareförbund, Sveriges mekaniska verkmästareförbund, Sveriges gjutmästareförbund och Svenska förmansförbundet nedsänt en tjänsteman till Göteborg för undersökande av möjligheterna och kostnaderna för anordnande av studiebesök därstädes under utställningen.

Det hade därvid utrönt, att studierna på utställningen icke lämpligen borde understiga tre dagar och att resebidragen borde bestämmas till i genomsnitt 80 kronor per deltagare. Av tidigare i samband med kollegii hantverksstämmor företagna studiebesök samt genom av kollegium föregående år anordnade gruppresor till hantverksutställningen i München hade kollegium vunnit erfarenhet därom, att, därest studiebesök vid Göteborgsutställningen anordnades gruppvis under sakkunnig ledning, säkerligen ett gott utbyte skulle vinnas. Kollegium hade förvisat sig om, att möjligheter föreläge för en dylik anordning och att lämpliga personer funnes till förfogande såsom studieledare. I likhet med vad fallet varit vid hantverksstämmorna och studieresa till München, ansåge kollegium, att dessa planerade instruktionskurser vid Göteborgsutställningen skulle stå under ledning av kollegii tekniske konsulent.

Det preliminärt planerade antalet grupper och det härför beräknade antalet deltagare och understödsbelopp vore följande:

Arbetare.

20 grupper à 15 deltagare = 300 deltagare med i genom-
snitt 80 kronor per deltagare kronor 24,000

Verkmästare.

15 grupper à 10 deltagare = 150 deltagare med i genom-
snitt 80 kronor per deltagare » 12,000

Hantverkare.

15 grupper à 15 deltagare = 225 deltagare med i genom-
snitt 80 kronor per deltagare » 18,000

Summa kronor 54,000.

På grund av vad utskottet sålunda inhämtat och då enligt utskottets förmenande samma skäl, som legat till grund för riksdagens förutnämnda beslut i fråga om anslag för enahanda ändamål till 1897 års utställning i Stockholm och Baltiska utställningen i Malmö år 1914, måste anses tala för, att anslag av statsmedel även nu beviljas, har utskottet, som väl ansett sig icke kunna helt biträda motionärernas framställning, dock funnit sig böra i viss utsträckning tillmötesgå den-
samma. Utskottet får sålunda, i betraktande av de reservationer, som, enligt vad statsrådsprotokollet utvisar, vid 1923 års ingång förefunnos å de särskilda anslag, varom nu är fråga — å anslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena, 50,400 kronor, å anslaget till reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri, 3,250 kronor och å anslaget till reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien, 5,200 kronor — tillstyrka, att berörda anslag måtte för budgetåret 1923—1924 uppföras med följande belopp, nämligen:

anslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda
näringsyrkena med kronor 15,000
anslaget till reseunderstöd åt idkare av hantverk och
annan mindre industri med » 8,000
samt
anslaget till reseunderstöd åt verkmästare och förmän
inom industrien med » 12,000.

Under åberopande av vad sålunda anförts och då Kungl. Maj:ts förslag beträffande anslaget till manufakturernas befrämjande icke givit utskottet anledning till erinran, får utskottet alltså hemställa,

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och herr Hedvalls m. fl. ovanberörda motion i riksstaten för budgetåret 1923—1924 upptaga

I) det i den ordinarie anslagstiteln »Befrämjande i allmänhet av slöjderna» ingående anslaget till manufakturernas befrämjande med 8,000 kronor;

II) de i samma anslagstitel ingående reservationsanslagen, nämligen

a) reservationsanslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena med 15,000 kronor;

b) reservationsanslaget till reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri med 8,000 kronor;

c) reservationsanslaget till reseunderstöd åt verk-mästare och förmän inom industrien med 12,000 kronor; samt

d) reservationsanslaget till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, som icke ägna sig åt bergshanteringen, utan angivet belopp.

Stockholm den 11 maj 1923.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: se under utlåtande nr 103.

Reservation

av herr *O. Olsson* i Kullenbergstorp, som ansett, att utskottet bort, med avstyrkande av herr Hedvalls i ämnet väckta motion, tillstyrka Kungl. Maj:ts framställning.